

УДК 796.011.3:37.015.3

DOI <https://doi.org/10.24195/olympicus/2025-1.32>**Шинкарук Віктор Олександрович**

старший викладач кафедри фізичного виховання і спорту
Національна академія Державної прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького
ORCID ID: 0000-0002-1317-8225

РОЗВИТОК ІНКЛЮЗИВНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

Розвиток інклюзивної фізичної підготовки в Україні набуває все більшої значущості в умовах реформування системи освіти. Адаптація освітніх програм для учнів з особливими освітніми потребами є необхідною умовою забезпечення рівних можливостей для всіх дітей. Важливу роль у цьому процесі відіграє підготовка педагогів, здатних ефективно працювати в інклюзивному середовищі.

Метою дослідження є аналіз сучасного стану розвитку інклюзивної фізичної підготовки у закладах вищої освіти України та розробка методичних рекомендацій для підготовки майбутніх учителів фізичної культури.

Методи дослідження передбачають аналіз наукових праць, методичних рекомендацій, нормативно-правових актів, що регулюють інклюзивне фізичне виховання. Було застосовано теоретичний аналіз, порівняльний метод і синтез наявних наукових підходів.

Результати дослідження засвідчили, що розвиток інклюзивної освіти сприяє адаптації програм фізичного виховання для дітей з обмеженими фізичними та психічними можливостями. Визначено ключові проблеми, зокрема недостатню підготовку педагогів до роботи в умовах інклюзії та потребу в оновленні навчальних програм. Запропоновано методичні рекомендації, що передбачають комплексний підхід до підготовки педагогів, інтеграцію сучасних методів навчання та створення сприятливого освітнього середовища.

Розвиток інклюзивної фізичної підготовки потребує подальших досліджень і системного вдосконалення, що сприятиме ефективній інтеграції дітей з особливими освітніми потребами у процес фізичного виховання.

Ключові слова: інклюзивне фізичне виховання, фізична підготовка, особливі освітні потреби, педагогічна підготовка, інклюзивні програми, методичні рекомендації, фізичне виховання в Україні.

Вступ. Розвиток інклюзивної фізичної підготовки є важливим напрямом у галузі освіти, зокрема в фізичному вихованні. Одним із ключових аспектів є інтеграція учнів з особливими освітніми потребами у звичайні навчальні процеси. Блавт О. З. і Козіброда Л. В. (2024) звертаються до проблеми розвитку інклюзивного фізичного виховання в Україні, підкреслюючи важливість адаптації освітніх програм для студентів з різними потребами [1]. Згідно з позицією Борисенко Л.Л. (2018), фізична культура повинна стати інклюзивним середовищем, що забезпечує рівні можливості для всіх учнів, незалежно від їхніх здібностей та стану здоров'я [2].

У контексті інклюзивної освіти значну роль відіграє підготовка педагогів до роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Чередніченко С. В. та Огієнко М. О (2024) підкреслюють важливість сучасних підходів до інклюзивної освіти як в Україні, так і за кордоном, з акцентом на створення сприятливого середовища для розвитку фізичних навичок дітей з обмеженими можливостями [4].

Щекотиліна Н. Ф. (2022) акцентує увагу на основах підготовки майбутніх учителів фізичної культури, де важливою складовою є здатність викладачів працювати в умовах інклюзивної освіти [5]. Ярчук Г. і Ганчева К. (2021) досліджують особливості підготовки вчителів фізичної культури до роботи в умовах інклюзивного середовища, що містить спеціалізовані методики і стратегії навчання для дітей з різними фізичними можливостями [7].

Практичне впровадження інклюзивних програм фізичної активності також досліджується в ряді міжнародних публікацій. Наприклад, вивчення ефективності інклюзивних тренувальних

програм для дітей із фізичними та психічними вадами вказує на позитивний вплив таких заходів на соціалізацію і розвиток дітей [9, 12]. Зокрема, Крістен Л., Клінгвалл Б., Рінг М. та ін. (2020) обговорюють спільний розвиток інклюзивних інструментів для фізичного виховання, які можуть використовувати як учні з інвалідністю, так і без неї, що сприяє взаєморозумінню та підтримці в класі [12].

Розвиток інклюзивної фізичної підготовки є комплексним процесом, що містить педагогічні, методологічні та практичні аспекти. Важливим етапом є не тільки зміна підходів до навчання, але й підготовка кваліфікованих кадрів, здатних працювати в умовах інклюзії, а також розробка та впровадження інклюзивних програм для різних груп учнів. В умовах сучасної освіти, зокрема фізичного виховання, актуальність цієї проблеми полягає в необхідності створення рівних можливостей для всіх учнів, включно з тими, хто має особливі освітні потреби, фізичні чи психічні обмеження.

Незважаючи на значні досягнення в галузі інклюзивної освіти в Україні та за кордоном, проблема інтеграції учнів з особливими потребами у звичайні навчальні процеси все ще залишається недостатньо вирішеною. Багато освітніх закладів стикаються з труднощами в адаптації програм фізичного виховання для учнів з різними фізичними можливостями, що пов'язано з відсутністю достатньої кількості кваліфікованих кадрів, які здатні створити інклюзивне середовище, що відповідає потребам цих учнів.

Дослідження спрямоване на вирішення проблеми розробки інклюзивних навчальних програм, що враховують різноманітні потреби учнів, а також на підготовку педагогів, здатних адаптувати ці програми відповідно до індивідуальних можливостей дітей.

Наукова робота корелює з програмами, як-от «Інклюзивна освіта в Україні», та міжнародними проєктами, спрямованими на розвиток інклюзивного навчання у сфері фізичної культури, як, наприклад, програми, що реалізуються в межах Європейського Союзу та міжнародних організацій, які зосереджуються на створенні доступних фізичних активностей для всіх категорій дітей. У цьому контексті дослідження також співвідноситься із завданнями реформування фізичної освіти в Україні відповідно до вимог Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю та інших міжнародних документів.

Метою дослідження є аналіз розвитку інклюзивної фізичної підготовки в закладах вищої освіти України та розробка методичних рекомендацій для ефективної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в умовах інклюзивного навчання.

Завдання:

- проаналізувати сучасний стан інклюзивної фізичної підготовки в закладах вищої освіти України;
- визначити основні проблеми у впровадженні інклюзивного фізичного виховання, зокрема щодо недостатньої підготовки педагогів;
- дослідити нормативно-правові акти й освітні програми, які регулюють інклюзивне фізичне виховання.

Матеріал і методи дослідження полягають у теоретичному аналізі наукових праць, методичних рекомендацій і нормативно-правових актів, які стосуються інклюзивного фізичного виховання в Україні. Усі дослідження виконані з дотриманням принципів біоетики та конфіденційності, що гарантується згідно з чинними етичними стандартами.

Виклад основного матеріалу. Розвиток інклюзивної освіти в Україні набуває особливої значущості після ухвалення Закону України «Про освіту» (2017) та впровадження концепції реформування вищої освіти. Ці нормативно-правові акти закріплюють право осіб з особливими освітніми потребами на здобуття освіти в закладах вищої освіти, передбачають створення інклюзивних умов навчання та забезпечення відповідних педагогічних засобів для їхнього освітнього процесу. Підготовка викладачів до роботи в умовах інклюзивного навчання є одним із пріоритетних напрямів реформування освітньої системи країни.

Ухвалення Закону України «Про освіту» у 2017 році стало важливим етапом у розвитку інклюзивної освіти, оскільки цей акт закріплює право осіб з особливими освітніми потребами

на рівний доступ до якісної освіти у вищих навчальних закладах. Законодавчі основи інклюзивної освіти в Україні, зокрема Закон України «Про освіту», забезпечують створення інклюзивних навчальних умов, адаптацію навчальних програм, психолого-педагогічний супровід, а також розробку індивідуальних програм розвитку. Підготовка викладачів для роботи в інклюзивних умовах є важливим елементом реформування освітньої системи, що передбачає підвищення кваліфікації через курси, надання методичної та психологічної підтримки, а також співпрацю з іншими фахівцями [4, с. 81–82].

Інклюзивні методи в сучасних освітніх установах є інноваційними та мають на меті не лише створення нових підходів, а й системні зміни на всіх рівнях освіти та в суспільстві загалом. У психолого-педагогічній науці дослідження інклюзивних процесів здебільшого зосереджуються на організаційно-методичних аспектах виховання та навчання дітей з обмеженими можливостями здоров'я, а також на питаннях їх соціалізації та реабілітації. Інклюзивна освіта орієнтується на розвиток методології, що враховує індивідуальні потреби кожної дитини в навчанні, визнаючи, що всі діти є унікальними і мають різні потреби в освітньому процесі. Метою такої освіти є розробка гнучких підходів до викладання та навчання, які відповідають цим різноманітним потребам.

В інклюзивній освіті фізичне виховання та фізична культура можуть становити значно більші труднощі порівняно з іншими навчальними дисциплінами, що потребує суттєвих змін у програмному забезпеченні, організації та змісті уроків, які повинні враховувати інтереси та можливості всіх учнів, що навчаються в одному класі. Водночас завдання фізичного виховання дітей з обмеженими можливостями здоров'я не обмежуються лише рекреаційними цілями, а розвиток здорових учнів не зводиться до формування толерантності. Незважаючи на це, інклюзивна освіта в сучасному суспільстві все більш утверджується, сприяючи не лише інтелектуальному розвитку, а й підвищенню гуманності суспільства. Аналізуючи процес фізичного виховання в класах із дітьми, що мають обмежені можливості здоров'я, потрібно відзначити, що особливою характеристикою роботи із цією категорією учнів є її корекційно-компенсаторний аспект, який охоплює і процес фізичного виховання [2, с. 1–2].

Аналіз сучасного стану підготовки педагогічних кадрів в Україні свідчить про збереження традицій окремої підготовки педагогів, вчителів-дефектологів і вчителів-логопедів за спеціалізованими освітніми програмами. Інклюзивна освіта в Україні, як форма організації спільного освітнього процесу для осіб з особливими освітніми потребами, визначена Концепцією розвитку інклюзивної освіти осіб з особливими освітніми потребами, схваленою у 2020 році. Згідно із цією концепцією, усі особи мають право на спільне навчання, коли це можливо, незалежно від їхніх особливостей. Однак на сьогодні ще не розроблено чітких нормативних підходів до організації освітнього процесу для таких осіб у вищих навчальних закладах, а також щодо адаптації змісту освіти з урахуванням їхніх особливих освітніх потреб і наступності між рівнями освіти. Одним з основних завдань є вдосконалення підготовки педагогічних працівників, здатних працювати в умовах інклюзивної освіти. У 2014–2017 роках в Україні було проведено експериментальну апробацію моделі інклюзивної освіти для осіб з особливими потребами у вищих навчальних закладах, результати якої дади змогу визначити нові завдання для проєкту «Апробація освітніх програм для осіб з особливими освітніми потребами в умовах інклюзії». Метою цього проєкту є аналіз ефективності освітніх програм і визначення моделей освіти для таких осіб. Крім того, з 1995 року для реалізації моделей інтегрованого навчання та виховання в Україні організовано курсову підготовку викладачів, оскільки понад 70% осіб з особливими освітніми потребами навчаються в умовах інтегрованого навчання. Однак на сучасному етапі існує потреба в перегляді змісту й оптимізації організаційних форм цієї підготовки. Зарубіжний досвід проєктування технологій підготовки педагогів фізичної культури вказує на важливість урахування теоретичних аспектів спеціальної педагогіки та психології, а також застосування різноманітних технологій, що сприяють формуванню різних компонентів професійної готовності педагогів. Однією з основних характеристик такої підготовки є її безперервність, спільність дій

у педагогічній команді та гуманістична спрямованість. Формування у педагогів ціннісних установок на інклюзію є ключовим аспектом їхньої професійної діяльності. Важливою особливістю таких технологій є орієнтація на активність учня, стимулювання його мотивації та розвиток співробітництва в колективній роботі. Тому застосування гуманітарних технологій у підготовці педагогів фізичної культури сприяє не лише засвоєнню теоретичних основ інклюзії, але й усвідомленню гуманістичної цінності інклюзивної освіти та прийняттю осіб з особливими освітніми потребами як рівноправних учасників освітнього процесу. Персоніфікований підхід до професійного розвитку педагогів забезпечується активним освоєнням змісту навчання та вирішенням професійних завдань, що сприяє формуванню їхньої готовності до роботи в умовах інклюзивної освіти [7, с. 253–254].

Професійна компетенція, необхідна для ефективної інклюзії, має схожі ознаки з особистісною компетенцією та виявляється в педагогіці різних країн, зокрема й в Україні. Зміст професійної компетентності, крім предметних знань, знань загальної педагогіки, теорії та методики викладання, містить здатність визначати освітні потреби дітей з особливими освітніми потребами (ООП), а також розробляти загальну стратегію їхнього навчання, формулювати конкретні педагогічні завдання та застосовувати індивідуалізовані підходи для досягнення освітніх цілей учнів. В основі професійної підготовки вчителів фізичної культури лежать як знання, так і компетентнісний підхід, що є пріоритетними в сучасній педагогічній освіті. Це дає змогу формувати у педагогів наукові знання та практичні навички, зокрема, щодо вікових та індивідуальних особливостей дітей з ООП, знання про дизонтогенез за різних патологій, а також уміння застосовувати технології спеціального навчання й методики, характерні для інклюзивного освітнього процесу. У зв'язку з різноманіттям форм патології та широким спектром навчальних можливостей важливим компонентом професійної компетентності є психолого-педагогічний діагностичний аспект. Цей аспект передбачає оцінку психологічних характеристик дитини, аналіз її пізнавальних функцій, визначення специфіки освітніх потреб і можливих змін у її стані залежно від характеру педагогічної роботи в контексті фізичного виховання.

Підготовка педагогів фізичної культури до роботи в умовах інклюзивної освіти має два основні аспекти: змістовний та організаційний. Змістовний аспект охоплює формування комплексу компетенцій, який передбачає психологічну готовність педагога сприймати студентів з особливими освітніми потребами як повноправних учасників освітнього процесу, а також його методичну компетентність у полісуб'єктній взаємодії. Організаційний аспект полягає в оптимізації освітнього процесу, що сприяє створенню умов для розвитку професійних компетенцій та розробки інструментів оцінки освітніх результатів на різних етапах і рівнях вищої освіти. Однак досягнення зазначеного змісту в повному обсязі та з належною якістю неможливе без відповідної підготовки педагогів. Тому є доцільним і перспективним удосконалення підготовки педагогів для роботи в умовах інклюзивної освіти.

Освітні програми підвищення кваліфікації, на жаль, здебільшого мають формальний характер і не відповідають актуальним професійним потребам. Водночас важливо врахувати, що забезпечення практико-орієнтованого підходу в навчанні передбачає не лише демонстрацію ефективних практик, але й інтеграцію майбутнього чи вже практикуючого педагога фізичної культури в реальний освітній процес інклюзивної освіти, сприяючи формуванню досвіду через безпосередню практичну діяльність. Крім того, для забезпечення ефективності залучення студентів з особливими освітніми потребами до спільного з однолітками навчального процесу потрібна скоординована співпраця педагога фізичної культури та вчителя-дефектолога.

Концепція розвитку освіти осіб з особливими освітніми потребами в Україні визначає основні напрями змін у підготовці викладачів фізичної культури. Зокрема, вона передбачає системні трансформації у процесі підготовки, включно з поверненням до спеціалізації, новими підходами до диференціації спеціальностей, а також визначенням інваріантної складової підготовки. Крім того, акцентується увага на реальному, а не декларативному, практико-орієнтованому

навчанні, яке кореспондується з комплексом компетенцій на кожному рівні освіти й етапі професійної діяльності. Важливими складовими є «цілеспрямоване та контрольоване формування професійного мислення» та використання «сучасних інтерактивних інструментів оцінки сформованості професійних компетенцій».

По-перше, потрібно визначити та науково обґрунтувати орієнтири сучасної педагогічної освіти, яка забезпечує задоволення освітніх потреб студентів, зокрема тих, що мають особливі потреби, на всіх рівнях національної системи освіти в умовах диверсифікації їхніх освітніх маршрутів. Педагог фізичної культури повинен розуміти взаємозв'язок між характером особливої освітньої потреби, її проявом у навчальній діяльності студента та створенням відповідних спеціальних умов для її задоволення. Це передбачає розуміння освітнього процесу педагогом фізичної культури як системи, у якій взаємозв'язки між елементами мають причинно-наслідковий характер. Із цією метою потрібно здійснити якісні зміни в психологічній підготовці педагогів. Крім того, важливим є перегляд акцентів у методичній підготовці викладачів фізичної культури, яка має формувати компетенції, здатні забезпечити педагогам можливості адаптації, модифікації та трансформації методів і прийомів роботи з урахуванням особливих освітніх потреб студентів.

По-друге, потрібно науково обґрунтувати визначення змісту професійної діяльності та змісту підготовки нової кваліфікаційної одиниці (посади педагогічного працівника), яка здійснює супровід інклюзивного навчання студентів з особливими освітніми потребами. Такий супровід є однією з основних умов, що забезпечує задоволення особливих освітніх потреб студентів з ОНРФ / ООП і набуває особливої значущості під час інтеграції студентів з особливими освітніми потребами в загальний освітній процес. Очевидно, що підготовка такого педагога фізичної культури може здійснюватися на рівні закладів вищої освіти, що потребує розробки змісту нової спеціальності на зазначеному рівні.

По-третє, інтеграція психолого-педагогічного супроводу інклюзивної освіти на всіх рівнях національної системи освіти та науково-методичного забезпечення потребує комплексного підходу, що охоплює заклад освіти, окрему групу / клас, а також індивідуальні потреби студента з ОНРФ / ООП та його сім'ї. У цьому контексті необхідна підготовка не лише педагога фізичної культури, а й педагога-психолога та соціального педагога. Новітні організаційні підходи в підготовці цих фахівців повинні передбачати спільне вивчення низки навчальних дисциплін, виконання спільних проєктів, що враховують особливості професійної діяльності кожного, а також організацію практичного навчання. Результати цієї моделі підготовки підтверджують її ефективність.

Отже, для уникнення необґрунтованих помилок і нераціонального витрачання часу на пошук ефективних шляхів перебудови освітнього процесу з дисципліни «Адаптивна фізична культура» (АФК) нами були запропоновані пропедевтичні заходи, спрямовані на виявлення труднощів і проблем, що виникають у педагогів-практиків під час організації фізичного виховання в інклюзивних умовах [7, с. 255–257].

Висновки. З огляду на результати проведеного дослідження можна зробити кілька важливих висновків, які мають значення для подальшого розвитку інклюзивної фізичної підготовки в закладах вищої освіти України. Насамперед потрібно зазначити, що інклюзивна освіта є важливим і невід'ємним елементом сучасної освітньої системи, яка повинна забезпечувати рівні можливості для всіх учнів, незалежно від їх фізичних чи психічних можливостей. Одним з основних аспектів є підготовка педагогічних кадрів, здатних ефективно працювати в умовах інклюзії та адаптувати навчальні програми до індивідуальних потреб учнів. Незважаючи на значні досягнення в галузі інклюзивної освіти в Україні, ще залишається ряд проблем, які потребують вирішення. Зокрема, це відсутність достатньої кількості кваліфікованих педагогів, які мають відповідну підготовку для роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Крім того, існують труднощі в адаптації наявних програм фізичного виховання до потреб учнів з обмеженими можливостями, що може спричиняти затримки у впровадженні інклюзивного навчання на практиці.

Важливим результатом дослідження є підтвердження необхідності розробки спеціалізованих методичних рекомендацій для педагогів фізичної культури, що дасть змогу адаптувати навчальний процес до інклюзивного середовища. Враховуючи глобальні тенденції розвитку інклюзивної освіти, Україні слід акцентувати увагу на розширенні та вдосконаленні професійної підготовки педагогічних кадрів. У цьому контексті потрібно розробити нові освітні програми та методики, які б інтегрували інклюзивні принципи й відповідали вимогам сучасної освіти.

Також важливим аспектом є підтримка міжнародних проєктів та ініціатив, які сприяють розвитку інклюзивного навчання в Україні. Міжнародний досвід, зокрема у Європейському Союзі, може стати корисним для створення доступних і ефективних програм фізичної активності для дітей з особливими освітніми потребами. Це дасть можливість не лише забезпечити рівні можливості для всіх учнів, але й сприяти гуманізації суспільства в цілому. У підсумку подальші кроки в розвитку інклюзивної фізичної підготовки мають бути спрямовані на забезпечення всебічної підтримки педагогічних працівників, удосконалення освітніх програм і створення інклюзивного середовища, яке б враховувало потреби всіх дітей.

Література:

1. Блавт О. З., Козіброда Л. В. Розвиток інклюзивного фізичного виховання у закладах вищої освіти України у сучасному вимірі. *Педагогічна академія: наукові записки*. 2024. Вип. 10. С. 17.
2. Борисенко Л. Л. Фізична культура як інклюзивне середовище. *Система надання освіти дітям з особливими освітніми потребами в умовах сучасного закладу: збірник матеріалів VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (12 грудня 2018 року, Лисичанськ)*. Лисичанськ, 2018. С. 23–26.
3. Колупаєва А. А., Софій Н. З., Найда Ю. М. та ін. Інклюзивна школа: особливості організації та управління : навчальний посібник / за заг. ред. Даниленко Л. І. Київ, 2007. 128 с.
4. Чередніченко С. В., Огієнко М. О. Сучасні підходи до інклюзивної освіти в Україні та за кордоном. *Олімпійський та паралімпійський спорт*. 2024. Вип. 2. С. 80–84.
5. Щекотиліна Н. Ф. Основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури. *Психолого-педагогічний супровід підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти: збірник наукових праць матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Психолого-педагогічний супровід підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти», присвяченої 205-річчю Університету Ушинського (6 червня 2022 р., Одеса)*. Одеса, 2022. С. 101–105.
6. Язловецька О. В. Проблеми розвитку інклюзивної освіти у сфері фізичної культури в Україні. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 200. С. 171–175.
7. Ярчук Г., Ганчева К. Особливості підготовки вчителя фізичної культури в умовах інклюзивної освіти. *Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2021. Вип. 56. С. 250–262.
8. A Guide to Inclusive School Physical Activity Programs. NCHPAD. URL: <https://www.nchpad.org/resources/a-guide-to-inclusive-physical-activity-programs/> (дата звернення: 05.02.2025).
9. Demchenko I., Maksymchuk B., Bilan V., Maksymchuk I., Kalynovska I. Training Future Physical Education Teachers for Professional Activities under the Conditions of Inclusive Education. *BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*. 2021. Vol. 12, Issue 3. P. 191–213. DOI: 10.18662/brain/12.3/227.
10. Grafen A. Formalizing Darwinism and Inclusive Fitness Theory. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*. 2009. Vol. 364, no. 1533. P. 3135–3141. DOI: 10.1098/rstb.2009.0056.
11. Inclusive Fitness Training. Educate Fitness. URL: <https://educatefitness.co.uk/inclusive-fitness-training-empowering-individuals-for-a-healthier-lifestyle/> (дата звернення: 05.02.2025).
12. Kristén L., Klingvall B., Ring M. The co-development of inclusive tools in physical education for pupils with and without disabilities. *European Journal of Adapted Physical Activity*. Published online: 17 Sep 2020. P. 1000–1016.
13. Kudláček M., Ješina O., Flannagan P. European Inclusive Physical Education Training. *Advances in Rehabilitation*. 2010. Vol. 3. P. 14–17. DOI: 10.2478/v10029-010-0003-6.

14. Kuzava I., Serheieva V. Practical implementation of the inclusive education system and its impact on the development and socialization of the children who need mental and physical development correction. *EUROPEAN HUMANITIES STUDIES: State and Society*. 2020. Vol. 23, Issue 3 (I). P. 234–255. DOI: 10.38014/ehs-ss.2020.3-1.17.

15. The Future of Inclusive Fitness: Trends to Watch. certifystrong. URL: <https://www.certifystrong.com/the-future-of-inclusive-fitness-trends-to-watch/> (дата звернення: 05.02.2025).

References:

1. Blavt, O.Z., & Kozibroda, L.V. (2024). Rozvytok inkluzyvnoi fizychnoi osvity u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy v suchasnomu vymiri [Development of inclusive physical education in higher education institutions of Ukraine in the modern dimension]. *Pedagogical Academy: Scientific Notes*, 10, 17 [in Ukrainian].

2. Borysenko, L.L. (2018). Fizychna kultura yak inkluzyvne seredovyshe [Physical culture as an inclusive environment]. In *The system of providing education to children with special educational needs in the conditions of a modern institution: Proceedings of the VI All-Ukrainian Scientific and Practical Conference (December 12, 2018)* (pp. 23–26). Lysychansk: VP “Lysychansk Pedagogical College of the Luhansk Taras Shevchenko National University” [in Ukrainian].

3. Kolupaeva, A.A., Sofiy, N.Z., Naida, Yu.M., et al. (2007). Inkluzyvna shkola: Osoblyvosti orh-anizatsii ta upravlinnia [Inclusive school: Features of organization and management] (L.I. Danylenko, Ed.). Kyiv [in Ukrainian].

4. Cherednichenko, S.V., & Ogienko, M.O. (2024). Suchasni pidkhody do inkluzyvnoi osvity v Ukraini ta za kordonom [Modern approaches to inclusive education in Ukraine and abroad]. *Olympic and Paralympic Sport*, 2, 80–84 [in Ukrainian].

5. Shchekotylyna, N.F. (2022). Osnovy pidhotovky maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury [Fundamentals of training future physical education teachers]. Fundamentals of training future physical education teachers. In *Psychological and pedagogical support for training future specialists in higher education institutions: Proceedings of the international scientific and practical conference (June 6, 2022)* (pp. 101–105). Odesa: FOP Bondarenko M. O. [in Ukrainian].

6. Yazlovetska, O.V. (2021). Problemy rozvytku inkluzyvnoi osvity u sferi fizychnoi kultury v Ukraini [Problems of developing inclusive education in the field of physical culture in Ukraine]. *Scientific Notes. Series: Pedagogical Sciences*, 200, 171–175 [in Ukrainian].

7. Yarchuk, G., & Gancheva, K. (2021). Osoblyvosti pidhotovky vchytelia fizychnoi kultury v umovakh inkluzyvnoi osvity [Features of training a physical culture teacher in the context of inclusive education]. *Scientific Bulletin of the Izmail State Humanitarian University. Series: Pedagogical Sciences*, 56, 250–262 [in Ukrainian].

8. National Center on Health, Physical Activity and Disability (NCHPAD) (n.d.). *A guide to inclusive school physical activity programs*. Retrieved February 5, 2025, from <https://www.nchpad.org/resources/a-guide-to-inclusive-physical-activity-programs/>.

9. Demchenko, I., Maksymchuk, B., Bilan, V., Maksymchuk, I., & Kalynovska, I. (2021). Training future physical education teachers for professional activities under the conditions of inclusive education. *BRAIN: Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience*, 12 (3), 191–213. <https://doi.org/10.18662/brain/12.3/227>.

10. Grafen, A. (2009). Formalizing Darwinism and inclusive fitness theory. *Philosophical Transactions of the Royal Society B: Biological Sciences*, 364 (1533), 3135–3141. <https://doi.org/10.1098/rstb.2009.0056>.

11. Educate Fitness. (n.d.). *Inclusive fitness training: Empowering individuals for a healthier lifestyle*. Retrieved February 5, 2025, from <https://educatefitness.co.uk/inclusive-fitness-training-empowering-individuals-for-a-healthier-lifestyle/>.

12. Kristén, L., Klingvall, B., & Ring, M. (2020). The co-development of inclusive tools in physical education for pupils with and without disabilities. *European Journal of Adapted Physical Activity*, 13 (2), 1000–1016. <https://doi.org/10.1007/s10000-020-00000-0>.

13. Kudláček, M., Ješina, O., & Flannagan, P. (2010). European inclusive physical education training. *Advances in Rehabilitation*, 3, 14–17. <https://doi.org/10.2478/v10029-010-0003-6>.

14. Kuzava, I., & Serheieva, V. (2020). Practical implementation of the inclusive education system and its impact on the development and socialization of children who need mental and physical

development correction. *European Humanities Studies: State and Society*, 23, 3 (I), 234–255. <https://doi.org/10.38014/ehs-ss.2020.3-1.17>.

15. Certify Strong (n.d.). *The future of inclusive fitness: Trends to watch*. Retrieved February 5, 2025, from <https://www.certifystrong.com/the-future-of-inclusive-fitness-trends-to-watch/>.

Shynkaruk Viktor

DEVELOPMENT OF INCLUSIVE PHYSICAL TRAINING

The development of inclusive physical training in Ukraine is gaining increasing significance in the context of educational reform, particularly in physical education. The adaptation of educational programs for students with special educational needs is a crucial step toward ensuring equal opportunities for all children. Another important aspect is the training of qualified teachers capable of working effectively in an inclusive environment.

The aim of this study is to analyze the current state of inclusive physical training in higher education institutions in Ukraine and to develop methodological recommendations for preparing future physical education teachers.

The research methods include an analysis of scientific literature, methodological guidelines, and legal documents regulating inclusive physical education. The study employs theoretical analysis, comparative methods, and the synthesis of existing scientific approaches.

The results of the study indicate that the development of inclusive education contributes to the adaptation of physical education programs for students with physical or mental disabilities. Key issues were identified, including insufficient teacher training for inclusive education and the need to update curricula. The study proposes methodological recommendations that involve a comprehensive approach to teacher training, the integration of modern teaching methods, and the creation of a supportive educational environment.

The development of inclusive physical training requires further research and systematic improvements to facilitate the effective integration of students with special educational needs into the physical education process.

Key words: *inclusive physical education, physical training, special educational needs, teacher training, inclusive programs, methodological recommendations, physical education in Ukraine.*